

Uplatňovanie vybraných kapitol Agendy 21 v SR

Agenda 21 podčiarkla významnú úlohu štátov pri jej implementácii na národnej úrovni. Vo väzbe na tento fakt, v roku 1993 začali vlády pripravovať národné správy o uplatňovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja v jednotlivých štátoch, pre ktoré sa zaužívalo označenie Country Profiles (profily krajín). Každý profil sa zaoberá stavom uplatňovania všetkých kapitol Agendy 21 (pozri prílohu, s. 37) v danej krajine. Hlavným cieľom týchto správ je pomáhať krajinám monitorovať pokrok dosiahnutý v tomto procese a podeliť sa o svoje skúsenosti s ostatnými krajinami. Služi ako „inštitucionálna pamäť“, ktorá zaznamenáva všetky kroky a aktivity podniknuté pri implementácii Agendy 21.

Na Slovensku sa tieto správy vypracovávajú od roku 1997 na základe uznesenia vlády SR zo dňa 16. septembra 1997 č. 655 k návrhu uplatňovania Agendy 21 a vyhodnocovania ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja v SR. Vláda uložila ministrom a vedúcim ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR vyhodnocovať podľa požiadaviek a metodiky OSN a podľa určeného gestorstva uplatňovanie jednotlivých kapitol Agendy 21 a ukazovateľov (indikátorov) trvalo udržateľného rozvoja v SR. Správu o uplatňovaní Agendy 21 predkladá Ministerstvo zahraničných vecí SR každoročne Komisii OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD) v New Yorku. Z poslednej správy predloženej v roku 2007 vyberáme vyhodnotenie niektorých kapitol.

Kapitola č. 3: Boj s chudobou v gescii MPSVR SR

Ciele: 3.4. Dlhodobý cieľ – umožniť všetkým ľuďom dosahovať trvalo udržateľné živobytie – by mal byť integrujúcim faktorom umožňujúcim jednotlivým oblastiam politiky zaoberať sa súčasne rozvojom, trvalo udržateľným využívaním zdrojov, aj odstránením chudoby.

K cieľom tohto programu patrí:

- a) urýchlene poskytnúť všetkým osobám príležitosť získať finančné prostriedky na trvalo udržateľné živobytie;
- b) realizovať politické a strategické zámery, ktoré podporujú primerané financovanie a sústreďujú sa na politiku komplexného rozvoja človeka, vrátane vytvárania príjmov, zlepšenia miestnej kontroly nad zdrojmi, posilňovania miestnych inštitúcií a vytvárania kapacít, ako aj rozsiahlejšieho zapájania mimovládnych organizácií a miestnych správnych orgánov, fungujúcich ako prenosové mechanizmy;
- c) vypracovať pre všetky chudobou postihnuté oblasti integrované stratégie a programy vhodného a trvalo udržateľného hospodárenia v životnom prostredí, mobilizácie zdrojov, odstránenia a zmiernenia chudoby, podpory zamestnanosti a tvorby zisku;
- d) v národných rozvojových plánoch a rozpočtoch orientovať prostriedky do ľudského kapitálu, osobitne na mestské oblasti, mestskú chudobu, ženy a deti.

Vývoj vybraných indikátorov v SR súvisiacich s naplňovaním cieľov kapitoly č. 3

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Nezamestnanosť (%)	12,84	12,48	15,62	19,18	17,88	18,63	17,45	15,56	13,07	11,36	9,4
Obyvateľstvo v hmotnej núdzi	7,05	7,29	9,4	10,8	11,5	-	-	10,1	7,1	6,9	7,02
Výdavky na sociálny sektor (%)	13,8	14,4	-	-	-	-	-	14,26	-	-	-
Priemerný starobný dôchodok	3 727	4 124	4 490	4 878	5 382	5 782	6 104	6 503	7 046	7 703*	8 226
Minimálna mzda (SKK)	2 450	2 700	3 000	3 600	4 400	4 920	5 570	6 080 6 500	6 500	6 900	7 600

Stav problematiky:

Jedným z hlavných sociálnych dôsledkov ekonomickej transformácie v SR je rast počtu osôb, ktoré z dôvodov rozličných znevýhodnení majú zvýšené riziko chudoby a sociálneho vylúčenia. Ide predovšetkým o dlhodobo nezamestnané osoby, príslušníkov rómskej etnickej menšiny, občanov so zdravotným postihnutím, starších občanov, osoby s problémami sociálneho začlenenia (osoby po výkone trestu, bezdomovci, osoby závislé na alkohole a drogách), rodiny s väčším počtom detí a neúplné rodiny s nezaopatrenými deťmi, mládež vyrastajúcu v znevýhodnenom sociálnom a rodinnom prostredí, migrantov, utečencov a azylantov. Prevažná väčšina týchto osôb je dlhodobo vylúčená z trhu práce, je odkázaná na dávky sociálnej pomoci a žije na hranici chudoby. To si vyžaduje, aby štát venoval týmto zraniteľným skupinám obyvateľstva zvýšenú pozornosť a starostlivosť.

Základné východiská národnej stratégie

Uznesením vlády SR č. 976/2006 bola schválená Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie pre roky 2006 – 2008. Dokument bol vypracovaný v súlade s Lisabonskou stratégiou. Udržateľné zníženie chudoby a odstránenie sociálneho vylúčenia vyžaduje masívnejšie investície do rozvoja ľudského kapitálu tvorcov politik, poskytovateľov služieb a opatrení a vylúčených osôb tak, ako to uvádza už Lisabonská stratégia Slovenska a Národný program reforiem 2006 - 2008, čo sa odráža tiež v Národnom strategickom a referenčnom rámci a operačných programoch štrukturálnych fondov na roky 2007 - 2013.

V rámci národnej správy o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej politiky bol vypracovaný Národný akčný plán sociálnej inklúzie, ktorý obsahuje prioritné ciele a opatrenia na ich dosiahnutie, ktoré Slovenská republika považuje v rokoch 2006 – 2008 za kľúčové. Prioritné politické opatrenia sa sústreďujú na chudobu a sociálnym vylúčením najviac ohrozených jednotlivcov a skupiny populácie, teda deti a mladých ľudí, rodiny s deťmi, nezamestnaných, a najmä dlhodobo nezamestnaných, marginalizované rómske komunity, ľudí so zdravotným postihnutím, bezdomovcov, prepustených z výkonu trestu a drogovu a inak závislých. Prioritné politické ciele pre ďalšie obdobie sú:

- zredukovať chudobu detí a riešiť medzigeneračnú reprodukciu chudoby preventívnymi opatreniami a podporou

foto: T. Kopečný

rodín s deťmi,

- zvýšiť začlenenie a bojovať proti diskriminácii zraniteľných skupín obyvateľstva podporou dostupnosti verejných služieb, rozvojom lokálnych riešení a zvyšovaním participácie vylúčených skupín na živote spoločnosti,
- zlepšiť prístup na trh práce a zvýšiť zamestnanosť skupín obyvateľstva ohrozených exklúziou,
- posilniť riadenie, implementáciu a monitoring politických opatrení na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni.

Kapitola č. 24: Globálne zapojenie žien do trvalo udržateľného a vyváženého rozvoja v gescii MPSVR SR

Ciele: 24.2. Pre národné vlády sa navrhujú tieto ciele:

- a) realizovať závery materiálu Perspektívne stratégie podpory žien z Nairobi, predovšetkým v súvislosti s účasťou žien na národnej a medzinárodnej starostlivosti o ekosystémy, ako aj na starostlivosti o životné prostredie a kontrole jeho poškodzovania;
- b) zvýšiť podiel žien na takých úsekoch, ako je politika a rozhodovanie, plánovanie, technické poradenstvo, riadenie a špecializované služby so zameraním na životné prostredie a rozvoj;
- c) do roku 2000 zväziť prípravu a vydanie stratégie zmien potrebných na odstránenie ústavných, právnych, administratívnych, kultúrnych, sociálnych a ekonomických prekážok, ktoré znemožňujú plnú účasť žien v trvalo udržateľnom rozvoji a verejnom živote;
- d) do roku 1995 vytvoriť na národnej, regionálnej, a medzinárodnej úrovni mechanizmy posudzovania účinkov implementácie rozvojových a environmentálnych stratégií a programov na život žien; zabezpečiť začlenenie žien do tohto procesu a jeho využitie v prospech nich;
- e) posúdiť, preskúmať, revidovať a zaviesť do praxe, kde je to vhodné, nové osnovy a vzdelávacie materiály, ktoré by podporili rozširovanie poznatkov a rovnaké možnosti

ich získania pre ženy aj mužov, zároveň prispeli k vyššiemu spoločenskému oceneniu úlohy žien prostredníctvom formálnych aj neformálnych foriem vzdelávania, školiacich inštitúcií a spolupráce s mimovládny organizáciami;

f) pripraviť a realizovať jasné vládne politiky a národné smernice, stratégie a plány dosiahnutia

Poznámky: *- priemer k 30. 11. 2005

rovnoprávnosti žien. Zo všetkých spoločenských aspektov, vrátane podporovania gramotnosti žien, ich vzdelávania, zvyšovania odbornosti, výživy a zdravia, ich účasti na rozhodovacích postoch a v oblasti riadenia životného prostredia, zlepšiť prístup žien k zdrojom a úverom, napomáhať pri uplatňovaní vlastníckych práv žien a uľahčovať ich prístup k poľnohospodárskym vstupom a potrebnému náradu;

g) v súlade so špecifickými podmienkami jednotlivých krajín neodkladne realizovať opatrenia, ktoré zabezpečia, že muži a ženy budú mať rovnaké práva slobodne a zodpovedne sa rozhodnúť v otázkach plánovaného rodičovstva, a ktoré zabezpečia uplatnenie tohto práva pri zachovaní ich osobnej slobody a dôstojnosti;

h) zväziť prijatie, sprísnenie a dôsledné uplatňovanie v praxi takých právnych predpisov, ktoré by zakazovali násilie voči ženám; zároveň vykonať všetky potrebné administratívne, sociálne a vzdelávacie opatrenia, smerujúce k vylúčeniu násilia voči ženám vo všetkých jeho formách.

Stav problematiky:

Národný inštitucionálny mechanizmus pre rovnosť príležitostí žien a mužov v SR vytvárajú odbor rodinnej a rodovej politiky na MPSVR SR, Verejného ochrancu práv (ombudsman), Komisiu pre rovnosť príležitostí a postavenie žien v spoločnosti pri Výbore NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a Komisiu pre rovnosť príležitostí žien a mužov pri KOZ SR.

Základnými dokumentmi vlády SR v oblasti politiky v záujme žien a rovnosti príležitostí žien a mužov sú: *Národný akčný plán pre ženy v SR* bol schválený ako hlavný programový dokument s cieľom zlepšenia postavenia žien v SR v časovom horizonte 10 rokov. Obsahuje priority, strategické ciele a kroky (opatrenia na riešenie), ktoré by mala realizovať vláda SR prostredníctvom ňou poverených subjektov (orgány štátnej správy, sociálni partneri, samospráva, výskumné inštitúcie, mimovládne organizácie a ostatné zainteresované subjekty).

Druhým dokumentom je *Koncepcia rovnosti príležitostí žien a mužov*. Koncepcia identifikuje úlohy štátu a ostatných subjektov v oblastiach, kde sa rodová diskriminácia najvýraznejšie prejavuje a definuje 31 opatrení a odporúčaní na realizáciu. Aplikácia rovnosti príležitostí v SR zahŕňa jej legislatívne a inštitucionálne zabezpečenie a najmä praktickú realizáciu. Na realizácii opatrení koncepcie spolupracujú štátne orgány, sociálni partneri, samospráva, výskumné inštitúcie, mimovládne organizácie a ostatné zainteresované subjekty.

Tretím materiálom je *Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách*, schválená v roku 2004. Stratégia predstavuje základný rámec pre začatie efektívnych postupov v oblasti prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách a v rodinách. Definuje základné princípy, ciele a realizačné zásady stratégie, vymedzuje jednotlivé oblasti intervencie (oblasť trestnoprávna a občianskoprávna, oblasť poskytovania pomoci, oblasť prevencie a oblasť výskumu), v rámci ktorých sú formulované konkrétne operačné ciele, priority a zásadné opatrenia. Ďalším dôležitým materiálom je *Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách*, ktorý vláda SR schválila v roku 2005, a v ktorom sa zaviazala k nulovej tolerancii násilia páchaného na ženách. Vláda SR iniciovala podporné opatrenia na zosúladienie pracovného a rodinného života, ako napr. projekt súťaže Zamestnávateľ ústretový k rodine, ktorý sa realizuje od roku 2000 v spolupráci so Strediskom pre štúdium práce a rodiny. Počet prihlásených zamestnávateľov, ktorí uplat-

ňujú proročné opatrenia a sú príkladom ústretovosti k rodine a rodovej rovnosti, sa každoročne zvyšuje a zvyšuje sa aj kvalita predložených projektov. Odbor rodinnej a rodovej politiky MPSVR SR začal realizovať twiningový projekt PHARE v spolupráci s Francúzskom a Nemeckom pod názvom Posilnenie administratívnych kapacít v oblasti gender mainstreamingu.

V roku 2004 bola SR zastúpená v europarlamente 5 europoslankyňami (zo 14). V Národnej rade SR je zo 150 poslancov 25 žien. Zo 132 primátorov a 2 219 starostov je 573 žien (6 primátoriek, 567 starostiek). Vo voľbách do VÚC kandidovalo na funkciu predsedu VÚC 64 kandidátov, z toho 7 žien (10,94 %), na funkciu poslanca VÚC 2 833 kandidátov, z toho 526 žien (18,57 %). Vo voľbách do VÚC bolo zvolených 412 poslancov, z toho 57 žien (13,83 %).

Kapitola č. 29: Posilňovanie úlohy pracujúcich a ich odborov v gescii MPSVR SR

Ciele: 29.2. Základným cieľom je zmierniť chudobu a dosiahnuť plnú a trvalo udržateľnú zamestnanosť, a tak prispieť k bezpečnému, čistému a zdravému prostrediu – pracovnému, komunálnemu aj fyzickému. Pracujúci by sa mali v plnom rozsahu podieľať na realizácii a hodnotení všetkých činností, ktoré sa týkajú Agendy 21.

29.3. Aby sa podarilo dosiahnuť splnenie navrhovaných cieľov do roku 2000, je potrebné:

- a) podporiť ratifikáciu relevantných dohovorov ILO a uzákonniť právne normy na podporu týchto dohovorov;
- b) vytvoriť bipartitné a tripartitné mechanizmy bezpečného, zdravého a trvalo udržateľného rozvoja;
- c) zvýšiť počet environmentálnych kolektívnych dohovorov, zameraných na dosiahnutie TUR;
- d) znížiť počet pracovných úrazov, nehôd a chorôb z povolaní, špecifikovaných v zavedených štatistických postupoch;
- e) zvýšiť možnosti vzdelávania, zvyšovania kvalifikácie a dopĺňovania vedomostí pracujúcich o bezpečnosti práce a ochrane priaznivého životného prostredia.

Stav problematiky:

Rada hospodárskej a sociálnej dohody bola ustanovená v roku 1990 na základe dobrovoľnej dohody troch sociálnych partnerov: vlády, odborov a organizácií podnikateľov. Pracuje na základe konsenzu všetkých zúčastnených strán. V participačných vzťahoch ako zástupca zamestnancov vystupuje odborová organizácia, voči ktorej má zamestnávateľ určité presne vymedzené práva a povinnosti. Odborová organizácia tým zaručuje v stanovenom rozsahu účasť zamestnancov na riadení organizácie. Rozsiahla reforma pracovného práva, ktorá začala v roku 1990, vyústila do prijatia nového Zákonníka práce č. 311/2001 Z. z., zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a zákona č. 313/2001 o verejnej službe. V novom Zákonníku práce došlo k oddeleniu právnej úpravy pracovných vzťahov vo verejnej a súkromnej sfére. Právna úprava v súkromnej podnikateľskej sfére sa sflexibilnila, deregulovala, zvýraznil sa princíp zmluvnosti, uvoľnilo sa kolektívne vyjednávanie zmenou kogentných ustanovení na dispozitívne. Právna úprava v súkromnej podnikateľskej sfére sa uvoľnila, zvýraznil sa princíp zmluvnosti, uvoľnilo sa kolektívne vyjednávanie. Aj vo verejnej sfére sa zachovala možnosť kolektívneho vyjednávania a participácia zamestnancov. Ďalšia novela, ktorá bola prijatá v oblasti pracovného práva, posilnila flexibilitu v pracovnoprávných vzťahoch. Zákon o verejnej službe sa nahradil zákonom o výkone prác vo verejnom záujme. Účelom

Vývoj vybraných indikátorov v SR súvisiacich s napĺňaním cieľov kapitoly č. 24

Podiel žien:	1994	1996	1999	2000	2001	2002	2003
vo vláde %	16	22,2	10	10	15	0	0
v parlamente %	14	14,7	14	13,3	12,7	19,3	19,3

nového zákona je posilniť vytvorenie verejného sektora, ktorý je konkurencieschopný, kvalitný, pružne reagujúci na meniace sa prostredie.

Právo slobodne sa združovať vyplýva z čl. 29 Ústavy SR a podľa čl. 37 Ústavy SR má právo každý slobodne sa združovať s inými na ochranu hospodárskych a sociálnych záujmov. Odborová organizácia je združením odborovo organizovaných zamestnancov. Bližšie podmienky činnosti, ako aj práva týchto združení upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Nový Zákonník práce, ako aj novela Zákonníka práce č. 210/2003 Z. z. výrazne upravila participáciu zamestnancov na utváraní spravodlivých a uspokojivých pracovných podmienok u zamestnávateľov pri realizácii pracovnoprávných vzťahov. Zákonník práce umožňuje, aby záujmy zamestnancov vo vzťahu k zamestnávateľom boli chránené, a to prostredníctvom zástupcov zamestnancov, ktorými sú odborové organizácie, zamestnanecké rady, zamestnanec-ký dôverník, ak ide o zamestnávateľa s menším počtom zamestnancov.

Zákon o verejnej službe sa nahradil zákonom o výkone prác vo verejnom záujme. Účelom nového zákona bolo posilniť vytvorenie verejného sektora, ktorý je konkurencieschopný, kvalitný, pružne reagujúci na meniace sa prostredie. Zákon ustanovuje ďalšie práva a povinnosti zamestnancov a zamestnávateľov, ktoré sú povinní dodržiavať pri výkone prác vo verejnom záujme za účelom nestranného a kvalitného plnenia úloh. Prostredníctvom odborového orgánu a tiež prostredníctvom zamestnaneckej rady sa zaručuje zamestnancom účasť na riadení podniku v pracovnoprávných vzťahoch.

Všetky právne formy zastupovania záujmov zamestnancov, ktoré upravuje Zákonník práce, sú dobrovoľnými formami zastupovania. Novela Zákonníka práce umožnila u zamestnávateľa súčasne pôsobenie odborovej organizácie a zamestnaneckej rady. Odborové orgány zabezpečujú účasť pracovníkov na príprave, uplatňovaní a kontrole pracovnoprávných predpisov, vrátane predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a návrhov na zlepšenie pracovných podmienok. S platnosťou od 1. 1. 1994 sukcesiou SR bolo ratifikovaných 63 dohovorov ILO (Medzinárodnej organizácie práce). Trojstranným mechanizmom na prerokúvanie problematiky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR je tripartitná Rada hospodárskeho a sociálneho partnerstva. V rámci podnikového vyjednávania (napríklad kolektívnych zmlúv) sa riešia aj environmentálne otázky pracovného prostredia.

Účasť zamestnancov a odborov na zlepšovaní stavu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je v podnikoch zabezpečovaná prostredníctvom zástupcov zamestnancov pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, komisie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a kontroly podľa príslušných právnych predpisov. V roku 2003 sa ďalej znížil počet pracovných úrazov (860 pracovných úrazov na 100 000 zamestnancov) v porovnaní s rokom 2002 (960 pracovných úrazov na 100 000 zamestnancov). Vrástol však počet smrteľných pracovných úrazov (4,67 prípadov na 100 000 zamestnancov v roku 2003) oproti predchádzajúcemu roku 2002 (4,3 prípadov na 100 000 zamestnancov). Stúpajúci trend má závažnosť pracovných úrazov.

Pokračuje priaznivý trend v znižovaní počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce. Uplatňovaním § 15 zákona NR SR č. 330/1996 Z. z. sa prehĺbilo vzdelávanie zamestnancov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v podnikoch a rozširuje sa na univerzitách a stredných školách.

V roku 1999 bol schválený zákon o hospodárskom a sociálnom partnerstve (zákon č. 106/1999 o tripartite). Zákon upravuje hospodárske a sociálne partnerstvo a postavenie Rady hospodárskej a sociálnej dohody SR ako orgánu hospodárskeho a sociálneho partnerstva na republikovej úrovni, zriadený v roku 1990. V roku 2004 sa na základe záverov prijatých Radou hospodárskej a sociálnej dohody a Deklarácie zástupcov vlády SR, Konfederácie odborových zväzov a Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR a Republikovej únie zamestnávateľov novoupravené fungovanie trojstranných konzultácií a schválil sa Štatút Rady hospodárskeho a sociálneho partnerstva.

Kapitola 4: Zmena modelov spotreby v gescii MH SR

Ciele: 4.7.

a) podporovať modely spotreby a výroby, ktoré znižujú zaťaženie životného prostredia a umožnia ľuďstvu uspokojiť základné potreby;

b) lepšie pochopiť úlohu spotreby a nájsť spôsoby realizácie modelov spotreby, ktoré sú vhodnejšie z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja.

Stav problematiky:

Strasparentňovaním fiškálnej politiky a zlepšovaním trhových podmienok sa vytvorili podmienky pre: stabilizáciu peňažného a devízového trhu, ktoré umožňovali prechod ku kvalitatívnemu riadeniu menovej politiky; postupné uvoľňovanie reštrikcie v smere postupného znižovania sadzieb na tvorbu povinných minimálnych rezerv, postupného znižovania kľúčových úrokových sadzieb, vrátane úrokových sadzieb voči klientom; postupné uplatňovanie reforiem v podnikateľskom sektore; reštrukturalizáciu a privatizáciu obchodných bánk, ale aj pre pokračovanie privatizácie štátneho majetku (strategických podnikov), čím sa v danom období zlepšili trhové podmienky fungovania slovenskej ekonomiky. Postupne sa vytvárajú podmienky pre masívnejší prílev u priamych zahraničných investícií, pre zvýšenie efektívnosti a konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky, ako aj pre tempo rastu na udržateľnej úrovni už v strednodobom horizonte. Došlo k zlepšeniu a strasparentneniu podmienok podnikania; k sprehľadneniu štátnej pomoci, vrátane programov na podporu podnikania a iné.

TUR a podnikateľská politika

Pre trvalo udržateľný rozvoj a podnikateľskú politiku v členských štátoch EÚ sú veľmi dôležité podporné finančné programy, štátna pomoc a pod. so zameraním na: ochranu pred znečisťovaním životného prostredia pri produkcii tovarov a pri ich likvidovaní, ochranu domáceho trhu pred nežiaducim prístupom výrobkov na trh, rast konkurencieschopnosti, technológie a finančné zdroje na elimináciu globálnych problémov životného prostredia, výchovu a vzdelávanie v EÚ, ale aj v kandidátskych krajinách, odstraňovanie bariér a opatrení na zlepšovanie životného prostredia krajiny a pod. Všeobecne bolo dohodnuté integrovať problematiku modelov výroby a spotreby do politik, programov a stratégií TUR. Za rok 2004 MH SR predložilo dňa 22. 9. 2005 na rokovanie vlády SR Správu o implementácii Európskej charty pre malé podniky, ktorá vo všeobecnosti konštatovala výrazné zlepšenie v prístupe k financiám, zjednodušenie regula-

Vyhodnotenie vybraných ukazovateľov v SR relevantných k cieľom kapitoly č. 4

	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
HDP na 1 obyvateľa (US \$) v bežných cenách	3 264 3 564	3 912	4 077	3 743	3 555	3 892	4 965	6 071	7 631
Skutočný rast HDP (%)	6,5	5,6	4,0	1,3	2,0	3,8	4,6	4,5	5,5
Priem. ročná spotreba energie na 1 obyv. (v t olejového ekvivalentu na 1 obyv.)	6,5	3,45	3,36	3,38	3,41	3,52	3,51	3,53	3,48

ných opatrení podnikania, pozitívnych dopadov daňových zmien. Rezervy boli konštatované v oblasti vzdelávania a vymáhateľnosti práva. Tieto závery taktiež potvrdili aj závery bilaterálneho PPA02 projektu – Biela kniha. Tiež boli stanovené merateľné ukazovatele podnikateľského prostredia, ktoré sú strednodobým cieľom, a mali by prispieť k trvalo udržateľnému vývoju ekonomiky.

Na rokovanie vlády SR boli dňa 30. 9. 2005 predložené materiály Správa o stave podnikateľského prostredia v SR a Informácia o výsledkoch plnenia Akčného návrhu

Foto: P. Chynoradský

opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia v SR v priebehu roka 2004. Správa o stave podnikateľského prostredia v SR s návrhmi na jeho zlepšovanie (za rok 2005) bola predložená na rokovanie vlády SR dňa 21. 12. 2006. Jej súčasťou je aj Správa o implementácii Európskej charty pre malé podniky, ktorá konštatovala zlepšenie v prístupe k financiám (rizikový kapitál, bankové pôžičky), značný pokrok v podpore inovácií a investícií do výskumu a vývoja, pozitívny dopad daňových zmien, významným krokom je aj zapojenie sa do aktivít EK v oblasti znižovania administratívnych bariér podnikania, a tým zosúladienie priorít vlády SR s Lisabonskou stratégiou, zefektívnenie prístupu podnikateľov na trh v rámci EÚ vytvorením jednotných kontaktných miest, zlepšenie informačných a podporných služieb pre podnikateľov, hlavne malých a stredných, ako aj značný pokrok v legislatíve týkajúcej sa podnikania a podnikateľského prostredia. Samotná správa o stave podnikateľského prostredia hodnotí vývoj podnikateľského prostredia v SR z pohľadu medzinárodných inštitúcií a nášho umiestnenia v ich rebríčkoch. Konštatuje pozitíva daňovej reformy, ktorá priniesla zosúladienie sadzby dane z príjmu

Vyhodnotenie vybraných ukazovateľov v SR relevantných k cieľom kapitoly č. 8

Certifikáty EMS v SR	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet novozískaných certifikátov	2	9	14	16	28	43	42	54	76	74

fyzických a právnických osôb – a začatie zdaňovania rovnakých činností jednotnou sadzbou dane bez ohľadu na právnu formu podnikania – a súčasne jej markantné zníženie (u fyzických osôb z úrovne 38 % na 19 %), uľahčenie registrácie podnikateľov v zmysle prístupu do obchodného registra, t. j. skrátenie doby zápisu do obchodného registra a zavedenie exaktnej lehoty zápisu (5 pracovných dní), zavedenie flexibilnej pracovno-právnej legislatívy, vysokú ochranu investorov, či dostupnosť úverových zdrojov, ale aj pretrvávajúce problémové miesta (relatívne vysoký počet procedúr potrebných pre začatie podnikania a s tým spojený problém individuálnych (separátnych) štátnych registrov uchovávajúcich údaje o podnikateľoch, relatívne veľký minimálny objem kapitálu potrebného pre začatie podnikania, vysoké odvodové zaťaženie, problém komplikovanej a rýchlo sa meniacej legislatívy, absencia hodnotenia dopadov regulácií na podnikateľské prostredie a najmä činnosť súdov a slabá vymáhateľnosť práva. I napriek uvedenému a faktu, že Slovensko nedosiahlo svoju úroveň v porovnaní s predchádzajúcim obdobím, je možné konštatovať pozitívny trend a skvalitňovanie podmienok pre podnikanie.

Kapitola 8: Integrovanie životného prostredia a rozvoja pri rozhodovaní v gescii MF SR a MŽP SR

Ciele: 8.3. Hlavným cieľom je zlepšiť alebo reštrukturalizovať rozhodovací proces, plne do neho integrovať sociálno-ekonomické a environmentálne otázky a zabezpečiť širšiu účasť verejnosti pri rozhodovaní. S vedomím toho, že jednotlivé krajiny v súlade so svojimi podmienkami, potrebami, národnými plánmi, politikou a programami, si stanovujú svoje vlastné priority, navrhujú sa tieto ciele:

a) v jednotlivých krajinách posúdiť ekonomické, odvetvové a environmentálne politiky, stratégie a plány a doceliť postupnú integráciu environmentálnych a rozvojových otázok;

b) posilniť inštitucionálne štruktúry tak, aby umožňovali úplnú integráciu environmentálnej a rozvojovej problematiky v rozhodovaní na všetkých úrovniach;

c) vypracovať alebo zlepšiť mechanizmy, ktoré by uľahčili zapojenie zainteresovaných jednotlivcov, skupín a organizácií do rozhodovania na všetkých úrovniach;

d) podľa domácich podmienok vytvoriť postupy integrácie environmentálnych a rozvojových otázok v procese rozhodovania.

Stav problematiky:

V niektorých daňových zákonoch, ktoré sú súčasťou daňovej sústavy SR, je čiastočne zohľadnená problematika životného prostredia, avšak daňové zákony v súlade so schválenou koncepciou daňovej reformy neobsahujú špeciálne daňové zvýhodnenia a výnimky týkajúce sa ochrany životného prostredia. V zákone o spotrebnej dani z minerálnych olejov je rozdielna sadzba dane na motorové benzíny

Zdroj: SAŽP

Vyhodnotenie vybraných ukazovateľov v SR relevantných k cieľom kapitoly č. 15

Kategória	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Národný park	5	5	7	7	7	7	7	9	9	9	9	9
Chránená krajinná oblasť	16	16	15	16	16	16	16	14	14	14	14	14
Chránený areál	172	174	174	175	179	181	185	191	192	181	179	170
Prírodná rezervácia	330	332	347	355	363	369	375	383	386	383	383	384
Národná prírodná rezervácia	229	229	229	229	231	231	231	231	222	219	219	219
Prírodná pamiatka	210	209	214	217	225	227	230	232	233	230	228	228
Národná prírodná pamiatka	38	45	45	45	45	45	60	60	60	60	60	60
Chránené vtáčie územia											3	5

podľa obsahu olova, a to na motorový benzín s obsahom olova prevyšujúcim 0,013 g/liter je sadzba 18 000 Sk/1 000 l a na motorový benzín s obsahom olova neprevyšujúcim 0,013 g/l je sadzba dane 15 500 Sk/1 000 l. Podľa zákona o spotrebnej dani z minerálnych olejov nie sú minerálnym olejom (t. j. nepodliehajú zdaneniu) biogénne látky (napr. bioplyn, ETBE). Daňovo zvýhodnený minerálny olej s prídavkom metylesteru repkového oleja alebo s prídavkom ETBE, a to formou uplatnenia zníženej sadzby dane podľa zákona o spotrebnej dani z minerálnych olejov. V novom zákone o dani z príjmov sa umožňuje platiť dan z príjmov poukázať 2 % dane v prospech organizácií tretieho sektora, ktoré zahŕňujú aj nadácie a občianske združenia pôsobiace v oblasti ochrany životného prostredia.

Z hľadiska účtovníctva sledovanie vynaložených nákladov podľa environmentálnych vplyvov neobsahuje zatiaľ žiadna smernica ES platná pre účtovníctvo. Vynaložené náklady sa sledujú podľa druhového členenia (napr. vynaložené náklady na platy zamestnancov, materiál, služby a nie ako vynaložené náklady na zlepšenie životného prostredia). V účtovníctve je možné účtovať iba ocenené druhy majetku, takže čistota vody alebo vzduchu sa v účtovníctve nedá účtovať.

Novelou zákona o účtovníctve platnou od 1. 1. 2005 bola v § 20 ods. 1 písm. a) doplnená povinnosť účtovným jednotkám uvádzať vo výročnej správe informácie o vplyve účtovnej jednotky na životné prostredie s poukázaním na príslušné údaje uvedené v účtovnej uzávierke.

Stav poznania ohrozenosti jednotlivých taxónov stavovcov v SR v roku 2006

Skupina	Taxóny (počet) zaradené do kategórie ohrozenosti IUCN						
	EX	CR	EN	VU	LR	DD	NE
Ryby	6	7	8	1	22	2	0
Obojživelníky	0	0	3	5	10	0	0
Plazy	0	1	0	4	6	0	0
Vtáky	2	7	23	19	47	4	19
Cicavce	2	2	6	12	27	15	4

Stav poznania ohrozenosti jednotlivých taxónov rastlín v SR

Skupina	Počet taxónov	EX	CR	EN	VU	LR	DD	Ed	% ohroz. druhov
Vyššie rastliny	3352	77	266	320	430	285	50	220	42,6
Machorasty	909	26	95	104	112	85	74	2	54,56
Lišajníky	1508	88	140	48	169	114	14	-	36,15

Vysvetlivky: Kategórie IUCN: EX – vyhynuté, CR – kriticky ohrozené, EN – ohrozené, VU – zraniteľné, LR – menej ohrozené, DD – údajovo nedostatočné, NE – neohrozené, Ed – endemity, % chránených druhov – percentuálny podiel ohrozených druhov (všetkých kategórií IUCN) z celkového počtu taxónov danej skupiny (pozn.: do percentuálneho počtu neboli zahrnuté endemické druhy, ktoré sú väčšinou zaradené do niektorej z kategórií ohrozenosti).

V oblasti ciel sa v súčasnosti colné sadzby uvádzajú v colnom sadzobníku (nariadenie vlády SR 573/2003, ktorým sa vydáva colný sadzobník). Od 1. 5. 2004 vstupom SR do EÚ sa v SR uplatňujú colné sadzby podľa spoločného colného sadzobníka EÚ. V rámci rozhodovacích procesov EÚ sa zástupcovia SR (MH SR) zúčastňujú rokovaní pracovných skupín EK, napr. pracovnej skupiny pre ekonomické otázky colných sadzieb, kde vznikajú kvalifikované požiadavky týkajúce sa colných sadzieb, prípadne zohľadňujú aj požiadavky rezortov životného prostredia a pôdohospodárstva.

Kapitola 15: Zachovanie biologickej rôznorodosti v gescii MŽP SR a MP SR

Ciele: 15.4. Vlády vhodne a podľa potreby v spolupráci s príslušnými orgánmi OSN, regionálnymi, medzivládskymi a mimovládskymi organizáciami, súkromným sektorom a finančnými inštitúciami, so zreteľom na domorodých obyvateľov a ich spoločenstvá, ako aj na sociálne a ekonomické faktory, by mali:

- vyvinúť tlak, aby čo najskôr nadobudol platnosť Dohovor o biologickej rôznorodosti a pripojilo sa k nemu čo najviac krajín;
- vypracovať národné stratégie zachovania biologickej rôznorodosti a trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov;
- integrvať stratégie zachovania biologickej rôznorodosti a trvalo udržateľného využívania biologických zdrojov do národných stratégií a/alebo plánov rozvoja;

d) prijať opatrenia potrebné na spravodlivé a rovnomerné rozdelenie prínosov z výskumu, vývoja a využívania biologických a genetických zdrojov, vrátane biotechnológií, medzi zdroje a ich užívateľov;

e) v jednotlivých krajinách vypracovať štúdie o ochrane biologickej rôznorodosti a trvalo udržateľnom využívaní biologických zdrojov, vrátane analýzy nákladov a prínosov, venujúc mimoriadnu pozornosť sociálno-ekonomickým aspektom;

f) na základe posudzovania stavu v jednotlivých krajinách pripravovať pravidelné aktualizované správy o biologickej rôznorodosti z celosvetového hľadiska;

g) akceptovať a podporovať tradičné metódy a poznanie pôvodných obyvateľov a ich spoločenstiev, zdôrazňujúc osobitú úlohu žien, ktoré sú relevantné z hľadiska zachovania biologickej rôznorodosti a trvalo udržateľného využívania biologických zdrojov, a vytvoriť podmienky, aby aj tieto skupiny mali z nich ekonomický a komerčný osoh;

h) uviesť do praxe mechanizmy, ktoré umožňujú zlepšovať, vytvárať, rozvíjať a trvalo udržateľným spôsobom využívať biotechnológie, realizovať ich bezpečný transfer, predovšetkým do rozvojových krajín, pri zohľadňovaní potenciálneho príspevku biotechnológií k ochrane biologickej rôznorodosti a trvalo udržateľného využívania biologických zdrojov;

i) podporovať širšiu medzinárodnú a regionálnu spoluprácu pri ďalšom rozvíjaní vedeckého a ekonomického poznania dôležitosti biologickej rôznorodosti a jej funkcií v ekosystémoch;

j) v súlade s Dohovorom o biologickej rôznorodosti vypracovať opatrenia a programy implementácie práv krajín, osobitne rozvojových krajín, z ktorých pochádzajú genetické zdroje, alebo ktoré tieto zdroje poskytujú, a tak mať úžitok z rozvoja biotechnológií a komerčného využívania produktov z týchto zdrojov.

Stav problematiky:

V oblasti zachovania biologickej rôznorodosti (biodiverzity) bola spracovaná v roku 1997 Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku. Jej hlavné princípy a strategické ciele sú:

- biodiverzita sa musí chrániť v celej šírke - prednostne „in situ“ (na lokalite),
- umelo vyvolaný úbytok biodiverzity musí byť kompenzovaný v najvyššej možnej miere,
- diverzita krajiny musí byť zachovaná, aby sa zachovala variabilita foriem života na všetkých úrovniach,
- prírodné zdroje musia byť vždy využívané trvalo udržateľným spôsobom,
- každý musí byť zodpovedný za ochranu a trvalo udržateľné užívanie biodiverzity.

V auguste 1998 schválila vláda SR Akčný plán pre

implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 1998 - 2010 (ďalej len akčný plán). V marci 2001 vzala Národná rada SR na vedomie vyhodnotenie akčného plánu za roky 1998 a 1999 a následne v roku 2002 vyhodnotenie akčného plánu za roky 2000 a 2001. Na základe potreby aktualizácie akčného plánu schválila vláda SR v novembri 2002 Aktualizovaný akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 2003 - 2010. V roku 2005 bolo vládou SR schválené vyhodnotenie plnenia úloh tohto aktualizovaného akčného plánu pre roky 2003 - 2010 za obdobie rokov 2002 - 2003. Prvá národná správa o stave a ochrane biodiverzity na Slovensku bola vydaná v roku 1998 a v roku 2001 bola sekretariátu Dohovoru o biologickej diverzite podaná druhá národná správa a v roku 2005 aj v poradí tretia národná správa.

K problematike biodiverzity, ekologickej stability, integrovanej ochrany a zachovania genetických zdrojov bol nasmerovaný aj lesnícky výskum. V roku 2002 bol ukončený vedecko-technický projekt Výskum metód ohospodarovania horských lesov na princípe TUR. O pomerne priaznivej situácii v oblasti biodiverzity lesných ekosystémov na Slovensku svedčí výmera osobitne chráneného fondu, ktorý tvorí až 23,2 % územia Slovenska, čo činí viac ako 43 % rozlohy lesného pôdneho fondu. V roku 2004 bol schválený zákon o lesnom reprodukčnom materiáli a následne legislatívne predpisy, čím sa upravili pravidlá v oblasti produkcie a registrácie reprodukčného materiálu lesných drevín. V roku 2005 bol schválený zákon o lesoch, v roku 2007 sa očakáva schválenie nového zákona o poľovníctve. Aj Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na r. 2007 - 2013 vychádza z Lisabonskej stratégie TUR, ako aj z Göteborgskej stratégie, lebo rozvíja vzťah TUR vidieka a zabezpečuje ekologickú stabilitu krajiny v posilňovaní aj jeho sociálno-ekonomického rozvoja. Súčasne je aj v súlade s Národnou stratégiou ochrany biodiverzity na Slovensku.

Kapitola č. 21: Environmentálne vhodné zaobchádzanie s tuhými odpadmi a kalmi v gescii MŽP SR

Ciele: 21.17:

a) posilňovať a zvyšovať stupeň opätovného využívania a recyklácie odpadov na národnej úrovni;

b) v rámci systému OSN vytvoriť model pre interné opätovné využívanie odpadov a recyklačných programov pre odpadové toky, vrátane papiera;

c) sprístupňovať informácie, techniky a vhodné politické nástroje, ktoré podporujú a zavádzajú schémy pre využívanie a recykláciu odpadov.

21.18. Vlády by mali, vzhľadom na svoje možnosti a dostupné zdroje, v spolupráci s OSN a inými príslušnými organizáciami:

a) do roku 2000 vyčleniť dostatočné finančné a technologické kapacity na regionálnej, národnej a miestnej úrovni, na realizáciu politik a činností zameraných na opätovné využívanie a recykláciu odpadov;

b) do roku 2000 vypracovať vo všetkých priemyselných krajinách, do roku 2010 aj vo všetkých rozvojových krajinách, primeranom rozsahu národný program, zameraný na efektívne opätovné využívanie a recykláciu odpadov.

Stav problematiky:

Právne predpisy platné v SR pre odpadové hospodárstvo upravujú zaobchádzanie so všetkými odpadmi všeobecne a to tak, aby sa v tejto oblasti zabezpečil dozor štátnej správy. Sledovanie zmien a tendencií v odpadovom hospodárstve sa zabezpečuje prostredníctvom regionálneho informačného systému, pomocou ktorého je možné od roku 1996 získať údaje celoplošne. Riešenie problematiky

Vývoj vybraných ukazovateľov v SR v odpadovom hospodárstve v rokoch 1997 - 2005

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Množstvo priemyselného a komunálneho odpadu (v mil./t)	11,5 ¹⁾	5,11	4,00	8,52	8,75	8,12	12,16	7,43	7,61
Množstvo skládkovaného odpadu (kg/osoba)	443	457	424	717	688	611	613	849	537
Podiel spracovaného /recyklovaného odpadu (% z celkového množstva)	54,6	54,1	58	52,9	51,2	52,7	62,3	27 ²⁾	44

Poznámky: Prvá koncepčná bilancia odpadov na území SR bola vypracovaná v roku 1993, ďalšia v roku 1996 za roky 1992, resp. 1995. Údaj za priemyselný odpad predstavuje množstvo odpadu vzniknutého v priemysle, t. j. podľa OKEČ, zdroj: MŽP SR - jednotlivé správy o stave životného prostredia SR

1) Údaj za priemyselný odpad je zo ŠÚ SR zdroj: ŠÚ SR - publikácia: Odpady v SR za rok 1997, 2) Údaj vypočítaný z celkového množstva odpadov umiestnených na trh, t. j. ktorých zabezpečenie riešili pôvodcovia mimo vlastných kapacít

Vývoj vzniku odpadov v SR v rokoch 2002 - 2005 (t)

	2002	2003	2004	2005
Nebezpečný odpad	1 257 836	1 257 591	1 021 201	694 471
Ostatný odpad	14 852 595	16 112 473	14 885 578	16 113 196
Spolu	16 110 431	17 370 064	15 906 979	18 365 930

Zdroj: SAŽP

odpadového hospodárstva so zameraním na minimalizáciu, zhodnocovanie a vhodné zneškodňovanie odpadov je rozpracované v koncepčnom materiáli Program odpadového hospodárstva SR na roky 2006 - 2010. V roku 2005 bolo spaľovaním zneškodnených celkom 102 937 ton odpadov. V roku 2005 bolo v prevádzke 15 spaľovní na spaľovanie priemyselného odpadu, 22 na spaľovanie odpadov zo zdravotníckych zariadení, a 5 zariadení na spoluspaľovanie odpadov. V mnohých z týchto zariadení sú pripravené, alebo v súčasnosti už začaté rekonštrukcie, prípadne sa plánuje výstavba nových ako náhrada za neprevádzkované. Komunálny odpad sa v SR spaľuje v 2 veľkokapacitných spaľovniach - v Bratislave a Košiciach, pričom obe využívajú vzniknutú energiu ako zdroj tepla. Spaľovňa v Bratislave je od roku 2003 po rekonštrukcii a spĺňa emisné limity. V roku 2005 bolo skládkovaním zneškodnených 2 888 359 ton všetkých odpadov. Koncom roka 2005 bolo v SR celkovo prevádzkovaných celkom 161 skládok odpadov, z toho 19 skládok na inertný odpad, 130 skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný a 12 skládok odpadov na nebezpečný odpad.

Kapitola č. 22: Bezpečné a environmentálne vhodné nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi v gescii MH SR, ÚJD SR

Ciele: 22.3. Cieľom tejto programovej oblasti je zabezpečiť bezpečné nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi, ich bezpečnú prepravu, skladovanie a zneškodňovanie, s cieľom chrániť ľudské zdravie a životné prostredie v rámci širšieho chápania interaktívneho a integrovaného prístupu k nakladaniu s rádioaktívnymi odpadmi a k jadrovej bezpečnosti.

Stav problematiky:

Bezpečné a environmentálne vhodné nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi (RAO) je právne zabezpečené zákonom č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie a dvomi nadväzujúcimi vyhláškami, ktoré boli novelizované. Prvou z nich je vyhláška, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o nakladaní s jadrovými materiálmi, RAO a vyhořelým jadrovým palivom (VJP) a druhou vyhláška o podrobnostiach prepravy rádioaktívnych materiálov. Legislatívnu

podporu ďalej tvoria zákon o národnom fonde likvidácie jadrovej energetických zariadení a nakladania s VJP a RAO, zákon o ochrane zdravia ľudí a zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Úrad jadrového dozoru SR, v rámci kompetencií stanovených uvedenou legislatívou, kontroluje tvorbu, zber, triedenie, skladovanie, spracovanie, úpravu, prepravu a ukladanie RAO z jadrových zariadení. Spolu s dozornými orgánmi MZ SR kontroluje nakladanie s inštitucionálnymi RAO, uvádzanie rádioaktívnych látok do životného prostredia a recykláciu materiálov obsahujúcich rádioaktívne látky.

Bezpečnosť zariadení a technologických postupov je hodnotená v rámci licenčného procesu pre jadrové zariadenia. Pri vypracovaní a hodnotení bezpečnostnej dokumentácie sú na Slovensku aplikované odporúčania Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE), dokumenty OECD/NEA, dokumenty ES, resp. prístupy amerického dozorného orgánu (US NRC).

Pokračovala prevádzka Bohunického centra na spracovanie a úpravu RAO do formy vhodnej na ich uloženie, ako aj prevádzka povrchového úložiska určeného pre takto upravené nízko a strednoaktívne RAO. Vo výstavbe je centrum pre spracovanie a úpravu RAO z lokality JE Mochovce. Úlohy spojené s programom vývoja hlbinného úložiska (HÚ) boli čiastočne pozastavené. Všetky riešenia nakladania s RAO sú v súlade s požiadavkami MAAE. V roku 2006 bol schválený zákon o Národnom jadrovom fonde na vyradovanie jadrových zariadení a na nakladanie s vyhořelým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi.

Rádioaktívne odpady (t)			
rok	využitý	skladovaný	zneškodnený
2000	41	310	210
2001	0	80	690
2002	0	0	795
2003	0,8	90	1 440
2004	116	85	1 304
2005	0	380	950
2006	0	310	1 390